

UVODNIK

Društvo za boj proti raku je bilo ustanovljeno 6. aprila 1970 na pobudo profesorice dr. Božene Ravnihar. Njegov namen je bil zmanjšati zbolevnost in umrljivost za rakom v Sloveniji ter gmotno pomagati pri opremljanju Onkološkega inštituta. V prvem desetletju delovanja so nastajala regijska društva, na njihovo pobudo pa je bila 1. marca 1984 ustanovljena Zveza slovenskih društev za boj proti raku. Danes povezuje 11 regijskih društev. Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije je Zvezi podelilo status humanitarne organizacije in status društva, ki deluje v javnem interesu. Vizija Zveze slovenskih društev za boj proti raku skupaj z regijskimi društvi je postati prepoznaven deležnik v celovitem programu obvladovanja raka v Sloveniji.

Naše osnovno poslanstvo je skupaj z regijskimi društvi prispevati k ustvarjanju take slovenske družbe, v kateri ne bi nihče zbolel ali umrl za rakom zaradi lastne nevednosti ali zaradi brezbržnosti države.

Naše delo se začne z najpomembnejšo nalogo – zdravstveno osveščati in izobraževati javnost –, pri čemer so v veliko pomoč kratka in jasna izhodiščna priporočila *Evropskega kodeksa proti raku*. Vsako od postavk *Kodeksa* ljudem pojasnujemo z dodatnimi informacijami in razlagami, ki jih podajamo v pisnih gradivih, posebej izdelanih za različne ciljne skupine, in organiziramo dodatna izobraževanja. Osnovnošolci so odlično sprejeli naš vsedržavni program, ki med njimi že dolgo vrsto let spodbuja zdrav življenjski slog, namreč življenje brez kajenja. Program se imenuje *Življenje je lepo – skrbim za svoje zdravje*. Učence vabi k podpisu slovesne obljube, da v tekočem šolskem letu ne bodo začeli kaditi. Med podpisniki vsako leto izžrebamo blizu 100 učencev, ki jih nagradimo z enodnevним izletom v zabavišni park Gardaland.

Druge naše naloge so zagovorništvo, zbiranje sredstev za akcije, s katerimi poskušamo doseči etapne cilje, zastavljene v letnih načrtih, povezovanje regijskih društev za boj proti raku, sodelovanje z drugimi sorodnimi društvi in organizacijami doma, v Evropi in v svetu.

Poleg zdravstvenovzgojnih akcij, ki jih prireja Zveza v tesnem sodelovanju z regijskimi društvi, si društva v svojem okolju prizadevajo za skupne cilje še z lokalnimi akcijami.

Pri zdravstvenem osveščanju laične javnosti imajo zelo pomembno vlogo vsi zdravstveni delavci na primarni ravni zdravstvenega varstva in zaposleni v šolstvu. Zato si Zveza že več let prizadeva s pomočjo uveljavljenih strokovnjakov dodatno približati znanje o vseh možnostih obvladovanja raka

družinskim zdravnikom, drugim zdravstvenim delavcem in učiteljem zdravstvene vzgoje, ki naj to znanje predajajo ljudem, za katere skrbijo. Letos zato že enaindvajsetič prirejamo seminar v spomin dr. Dušana Reje; tokrat je namenjen vlogi genetike pri nastanku, diagnostiki, zdravljenju in preprečevanju raka.

Rak je končna posledica medsebojnega delovanja nevarnostnih dejavnikov, ki se jim posameznik ne more izogniti – to so splošni dejavniki okolja (npr. geografsko in socialno poreklo) in dejavniki, ki jih določa človeku lastni genom (npr. rasa, spol, starost) –, dejavnikov tveganja, katerih škodljivost za zdravje je znana, a se jim zavestno izpostavljam (škodljive življenjske navade in razvade), in – seveda – naključja. Njihovo delovanje lahko povzroči tako spremembo v celičnem jedru, tako mutacijo, da ji organizem, ki sicer sam neprestano odpravlja številne napake v celici, ni kos in nastane rakava bolezen. Bistveno manjši delež, le okrog 10 % vseh rakov, je posledica dedne spremembe, mutacije, ki jo ima človek že ob rojstvu v vseh telesnih celicah in v polovici spolnih. Del letošnjega seminarja je namenjen tem dednim rakom in njihovi obravnavi, saj zahtevajo posebno pozornost, čeprav so redki. Danes je mogoče določiti že vrsto genetskih sprememb pri dednih oblikah raka, kar prispeva k pravočasejši in pravilnejši oceni ogroženosti nosilcev mutacij s kakšno od več vrst raka. Zanje je treba pripraviti primeren program obravnave, kako in na kakšen način jih spremljati, katere preventivne ukrepe jim svetovati ter kako jih zdraviti, če zbolijo.

Po drugi strani sodobna tehnologija omogoča, da spoznavamo, kakšne so genetske spremembe rakavih celic. Molekularna diagnostika in genetski označevalci so vse bolj nepogrešljivi za natančnejšo opredelitev in klasifikacijo tumorjev ter za izbiro najustreznejših zdravil in protokolov za zdravljenje, ki so prilagojeni posameznemu bolniku in njegovemu tumorju – t.i. personaliziranemu, naosebljenemu zdravljenju.

Onkologija v kombinaciji z genetiko je nedvomno medicinsko področje, kjer se še bolj kot na drugih zastavljajo številna etična vprašanja. Na nekatera od njih pričakujemo odgovore od Komisije RS za medicinsko etiko, s katero smo organizatorji seminarja v zadnjih letih vzpostavili dobro sodelovanje.

Zveza slovenskih društev za boj proti raku se zahvaljuje vsem predavateljem in sponzorjem, ki ste sodelovali pri pripravi in izvedbi 21. Rejevega seminarja, ter vsem, ki ste nam s svojo udeležbo dokazali, da naše delo sprejemate in cenite.

Izr. prof. dr. Maja Primic Žakelj, dr. med.,
predsednica